

rius id sine peccato fieri potest: atqui juramentum contractui invalido quidem, sed qui circa rem licitam versatur, adjectum impleri potest circa ullum peccatum, ut patet; ergo servari debet.

Dices: Inde sequeretur eum qui, interposito juramento, promisit se latroni minitanti quamdam pecuniæ summam traditurum, teneri id exequi; quod absurdum est.

Resp. nihil absurdi esse in eo quòd teneatur aliquis juramento stare, quando non versatur circa rem illicitam: postulat enim divini nominis reverentia, ut Deus in testem falsitatis non invocetur; nec vis juranti adhibita eum liberat ab obligatione id præstandi quod promisit. *In juramento*, inquit S. Thomas, *quod quis coactus fecit, ... est obligatio quæ Deo obligatur, ut impleat quod per nomen ejus promisit; & talis obligatio non tollitur in foro conscientie; quia magis debet damnum temporale sustinere, quàm juramentum violare.* (2. 2. quæst. 89. art. 7. ad 3.) Potest tamen aliquis in hoc casu petere, ut fiat à juramento expeditus, sicut patet ex variis juris canonici capitibus. (*Tit. 24. de jurejurando.*) Ratio est, quòd qui injuriam intulit, eam reparare teneatur jure naturali, & personam læsam in priorem statum & libertatem restituere, non habet igitur jus firmum & irrevocabile; sed qui juramento sese obstrinxit, potest ut ab illius vinculo solvatur postulare; quod si obtinuerit, cessat omnis obligatio.

Quæres 2°. Qui ex metu gravi jurans promisit, latroni v. g. mortem minitanti, se daturum aliquid & juramenti sui solutionem non postulaturum apud judicem, teneturne huic juramento stare?

Resp. teneri 1°. quia juramentum illud servari potest sine ullo peccato; siquidem non versatur circa rem illicitam: nemo enim crediderit illicitè agere viatorem qui, ut imminentem sibi mortem effugiat, juramento interposito promittit se latroni

aliquot nummos certâ die traditurum, nec juramenti solutionem petiturum, nec apud judicem acturum ut pecuniam suam repetat; 2°. quia Innocentis III. jubet in suum beneficium restitui Clericum qui ad illud *resignandum* propter metum gravem juramento sese obstrinxerat: hanc autem rationem affert Summus ille Pontifex, quòd Clericus juramento quidem sese obligasset ad beneficium *resignandum*; minimè verò ad illud non repetendum. (*Cap. 4. de his quæ vi, &c.*) Ergo juxta Innocentium III. si Clericus ille juramento sese obligasset ad beneficium non repetendum, jam illud non potuisset repescere, sed juramento suo stare debuisset.

SECTIO II.

De variis seorsim Contractibus.

Præcipuos contractus tùm onerosos, tùm gratuitos, variis in capitibus prosequemur. eos hic propriis nominibus designare supervacaneum est; singulos enim suis in locis appellabimus. Cum autem multis in contractibus involuta delitescere possit usura, ut latens illud vitium in iis facilius deprehendatur, à mutuo & usura exordium ducimus.

CAPUT PRIMUM.

De Mutuo.

CUM usura in mutuo suam veluti sedem habeat, necesse est genuinam mutui naturam evolvere. Definatur autem *contractus quo res usu consump-*

ibilis gratis transfertur in alterius dominium, cum obligatione aliam ejusdem speciei & bonitatis restituendi post aliquod temporis spatium.

1°. Dicitur, *quo res usu consumptibilis, quia mutuum propriè circa ea versatur, quorum usus adjunctam habet consumptionem: hæc autem duplex distinguitur; alia nimirum physica, ut in usu panis, vini, &c. alia moralis, quæ in alienatione consistit, ut in usu pecuniæ quæ, licet non pereat physicè, dicitur moraliter consumi, quia æquè definit esse alienantis, ac si in rerum natura non esset: ipso usu quodammodo extinguitur, ait Justinianus. (Instit. lib. II. tit. 4. de usufructu.) Pecunia, inquit S. Thomas, principaliter est inventa ad commutationes faciendas, & ita proprius & principalis pecuniæ usus est ipsius consumptio. (2. 2. quæst. 78. art. 1. in corp.)*

2°. Dicitur, *in alterius dominium transfertur, quia accipiens ita fit rei mutuatae dominus, ut sibi pereat, vel crescat: notionem hanc exhibet ipsum mutui nomen. Inde mutuum appellatum est, inquit Justinianus, quia ita à me tibi datur, ut ex meo fiat tuum. (Lib. 3. instit. tit. 15. sect. 1.) Unde fit ut, sive res pereat, sive crescat, jactura vel lucrum sit accipientis. Qui mutuum accepit, si quolibet fortuito casu amiserit quod accepit, velut incendio, ruinâ, naufragio, aut latronum hostiumve incursum, nihilominus obligatus remanet. (Ibid. sect. 2.) Hinc patet accipientem verum esse rei mutuæ dominum; siquidem ex axiomate, res perit domino; res fructificat domino. In eo mutuum differt è commodato, deposito & locato in quibus non transfertur dominium.*

3°. Dicitur, *gratis transfertur, quia mutuum est humanitatis & beneficentiæ officium merè gratuitum, & ab hominibus naturâ duce institutum, ut sese mutuis adjuvarent auxiliis. Contractus mutui eo ipso perfectus est, quod accipiens sese promissione obstringat ad rem ejusdem spe-*

ciei & bonitatis restituendam tempore constituto; ut quid igitur aliud oneris mutuans (le prêteur) ipsi imponeret? Ad mutui naturam pertinere ut sit gratuitum, apertè declaratur jure civili: De substantia mutui est, ut sit gratuitum. (Leg. Rogass. D. de reb. cred.) Idem significant hæc Christi verba: Mutuum date, nihil inde sperantes. (Luc. 6. 35.) Unde sic colligit Concilium Burdigalense an. 1583: Mutuum ex præcepto divino debet esse gratuitum. (Tom. 15. Concil. pag. 980.)

4°. Dicitur, *cum obligatione reddendi aliam ejusdem speciei & bonitatis: si enim traditio fiat sine obligatione reddendi, non erit mutuum, sed donatio: si reddenda esset res alterius speciei, v. g. frumentum pro vino, aut vinum pro pecunia, tunc foret permutatio vel emptio: si res quæ redditur non fuerit ejusdem bonitatis, non servabitur æqualitas.*

5°. Dicitur, *post aliquod temporis spatium: si enim res mutua statim reddenda esset, mutuum prorsus inutile foret accipienti; ad naturam ergo mutui pertinet ut res tradita non statim repetatur, sed nonnisi post lapsum temporis de quo conventum fuit.*

CAPUT II.

De Usura.

HIC tria sunt maximi momenti expendenda: primum quid & quotuplex sit usura; secundum, utrum & quo jure vetita sit; tertium, quibus ex causis liceat aliquid exigere supra sortem, gallicè *le capital*. Singula hæc tribus in articulis exequemur.